

МЕЂУНАРОДНА ФЕДЕРАЦИЈА
БИБЛИОТЕЧКИХ УДРУЖЕЊА И ИНСТИТУЦИЈА

ИЗЈАВА О МЕЂУНАРОДНИМ КАТАЛОШКИМ НАЧЕЛИМА (ИСП)

ДЕЛИМИЧНО РЕВИДИРАНО ИЗДАЊЕ ИЗ 2016, 2017.

Ифлина Секција за каталогизацију и Ифлин састанак стручњака
за израду Међународног каталогског правилника

Децембар 2016.

Ањезе Галефи (председавајућа),
Марија Виолета Бертолини, Роберт Л. Ботман,
Елена Есколано Родригез и Дороти Макгери

Пошврдили: Стални одбор Ифле за каталогизацију и
Ифлин одбор за стандарде

Одобрио: Ифлин стручни одбор

УДК: 025.3(062)
006.44:[025.31/.32(100)(062)
02:061.2(100)"2016"(062)

УВОД

Међународна конференција о каталогским начелима одобрила је 1961. године Изјаву о начелима познату под називом „Париска начела”.¹ Њен циљ да послужи као основа за међународну стандардизацију каталогизације био је постигнут: већина каталогских правилника који су од тада развијени широм света следили су Начела у потпуности или у највећој могућој мери.

---

¹ *International Conference on Cataloguing Principles (Paris : 1961). Report.* – London : International Federation of Library Associations, 1963, p. 91–96. Такође и у: *Library Resources and Technical Services*, v. 6 (1962), p. 162–167; и *Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961.* Annotated edition with commentary and examples by Eva Verona. London : IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

После више од четрдесет година, потреба за заједничким скупом међународних каталожних начела још увек постоји, пошто каталогизатори и корисници широм света користе онлајн каталоге као системе за претраживање и проналажење. На почетку 21. века, Ифла је донела нову Изјаву о начелима² (објављена 2009.) применљиву на онлајн каталоге и шире. Ова верзија је ревидирана и ажурирана 2014. и 2015. године и одобрена 2016. године.

Изјава о начелима из 2009. године замењује и експлицитно проширује Париска начела, тако што укључују све врсте извора (а не само текстуалне), али и тако што укључују све аспекте библиографских и нормативних података који се користе у библиотечким каталозима (а не само избор и облик одредница). Она не подразумевају само начела и циљеве, већ прописују и правила која би требало да буду укључена у каталожке правилнике широм света, као и упутства о могућностима претраживања и проналажења. У издању из 2016. године узимају се у обзир нове категорије корисника, окружење отвореног приступа, интероперабилност и приступачност података, карактеристике алата за откривање и значајно промењено понашање корисника уопштено.

Начела чине:

1. Опсег;
2. Општи принципи;
3. Ентитети, атрибути и односи;
4. Библиографски опис;
5. Приступне тачке;
6. Циљеви и функције каталога;
7. Основе за претраживање.

Ова Начела су изграђена на основама великих светских каталожних традиција,³ као и на концептуалном моделу Ифлине породице Функционалних захтева.⁴

Надамо се да ће начела у овој Изјави допринети повећању међународног заједничког коришћења библиографских и нормативних података и водити креаторе каталожних правилника у њиховим настојањима.

---

2 IFLA Cataloguing Principles: Statement of International Cataloguing Principles (ICP) and its Glossary. München: K.G. Saur, 2009. (IFLA Series on Bibliographic Control; v. 37). Изјава доступна онлајн: <www.ifla.org/publications/statement-of-international-cataloguing-principles>.

3 Cutter, Charles A.: *Rules for a dictionary catalog*. 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office, 1904, Ranganathan, S. R.: *Heading and canons*. Madras [India]: S. Viswanathan, 1955; Lubetzky, Seymour. *Principles of cataloging. Final Report. Phase I: Descriptive Cataloging*. Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

4 Functional Requirements> the FRBR Family of Models <www.ifla.org/node/2016>. Ова Изјава одражава извесне непрецизности претходне фазе пошто је процес консолидације модела у току.

1. ОПСЕГ

Намена начела у овој Изјави јесте да послужи као водич за развој каталошких правилника и одлука које каталогизатори доносе. Она су применљива на библиографске и нормативне податке, а самим тим и на актуелне библиотечке каталоге, библиографије и друге скупове података које креирају библиотеке.

Њихов циљ јесте да обезбеде конзистентан приступ за дескриптивну и предметну каталогизацију библиографских извора свих врста.

2. ОПШТА НАЧЕЛА

Принципи који следе усмеравају стварање и развој каталошких правилника, одлуке које каталогизатори доносе и политике приступа и размене података. Пре свега, погодност коришћења је најважнија и принципи од 2.2 до 2.13 не морају бити у одређеном редоследу. Ако су неки од принципа од 2.2 до 2.13 опречни, начело интероперабилности треба да буде највише вредновано.

2.1 Погодност коришћења

Погодност подразумева да треба уложити све напоре да подаци буду разумљиви и погодни за кориснике. Реч „корисник“ подразумева свакога ко претражује каталог и користи библиографске и/или нормативне податке. Приликом доношења одлука при изради описа и контролисаних облика имена за приступ треба имати на уму корисника.

2.2 Општа употреба

Речник који се користи у опису и приступним тачкама треба да буде усклађен са речником већине корисника.

2.3 Приказ

Опис треба да представља извор онако како се он појављује. Контролисани облици имена особа, колективних тела и породица треба да буду израђени на начин да ентитет сам себе описује. Контролисани облици наслова дела треба да буду засновани на облику који се појављује на првој манифестацији изворне експресије. Уколико то није могуће, треба користити облик који се најчешће користи у референтним изворима.

2.4 Прецизност

Библиографски и нормативни подаци треба верно да осликавају ентитет који се описује.

2.5 Довољност и неопходност

Треба укључити само оне елементе података који су неопходни: да обезбеде приступ свим типовима корисника, укључујући и оне са специфичним потребама; да се у потпуности задовоље циљеви и задаци каталога; и да опишу или идентификују ентитете.

2.6 Значај

Елементи података треба да буду релевантни за опис, значајни помена и да омогућавају разликовање ентитета.

2.7 Економичност

Када постоје алтернативни начини за постизање циља, предност треба дати оном начину који највише доприноси општој експедитивности и практичности (то јест, најмање кошта или је најједноставнији приступ).

2.8 Конзистентност и стандардизација

Опис и израда приступних тачака треба да буду стандардизовани у највећој могућој мери како би омогућили конзистентност.

2.9 Интеграција

Описи свих врста извора и контролисани облици имена свих врста ентитета треба да се заснивају на општем скупу правила, у оној мери у којој је то могуће.

2.10 Интероперабилност

Треба учинити све напоре да се у оквиру библиотечке заједнице и ван ње обезбеди заједничко коришћење и поновно коришћење библиографских и нормативних података. За размену података нарочито се препоручује коришћење речника који олакшавају аутоматско превођење и једнозначност.

2.11 Отвореност

Ограничавање података треба да буде сведено на најмању могућу меру у сврху одржавања транспарентности и усклађивања са принципима отвореног приступа, како је наведено и у Ифлиној изјави о отвореном приступу (IFLA Statement on Open Access).⁵ Свако ограничење приступа подацима треба да буде у потпуности наведено.

---

5 <www.ifla.org/node/8890>

2.12 Приступачност

Приступ библиографским и нормативним подацима, као и функционалност уређаја за претраживање, треба да буде у складу са међународним стандардима приступачности, како је препоручено у Етичком кодексу за библиотекаре и информационе стручњаке (IFLA Code of Ethics for Librarians and other Information Workers).⁶

2.13 Рационалност

Правила каталошког правилника треба да буду одбрањива и не треба да буду произвољна. Уколико у одређеним ситуацијама није могуће поштовати све принципе, треба наћи практично решење и дати образложење.

3. ЕНТИТЕТИ, АТРИБУТИ И ОДНОСИ

Ентитети су кључни интереси корисника у одређеној области. Сваки ентитет може да се опише његовим основним карактеристикама које се зову атрибути. Атрибути ентитета служе корисницима при формулисању упита и тумачењу одговора при тражењу информације о одређеном ентитету. Односи објашњавају везе између ентитета.

Каталогизација треба да узме у обзир ентитете, атрибуте и односе онако како их дефинишу концептуални модели библиографског универзума. Мисли се на концептуалне моделе: Функционални захтеви за библиографске записе (FRBR)⁷, Функционални захтеви за нормативне податке (FRAD)⁸ и Функционални захтеви за предметне нормативне податке (FRSAD).⁹

3.1 Ентитети

Библиографским и нормативним подацима могу да буду представљени следећи ентитети:¹⁰

- Дело;
- Експресија;
- Манифестација;
- Јединица;¹¹

---

6 <www.ifla.org/news/ifla-code-of-ethics-for-librarians-and-other-information-workers-full-version>

7 Functional Requirements for Bibliographic Records. – Прим. прев.

8 Functional Requirements for Authority Data. – Прим. прев.

9 Functional Requirements for Subject Authority Data. – Прим. прев.

10 Пошто је процес консолидовања FRBR, FRAD и FRSAD у току, овде су наведени сви ентитети описани у горе поменутих концептуалних моделима. То подразумева извесне недоследности у погледу ентитета 3. групе и односе се на номен у односу на имена и приступне тачке.

11 Дело, експресија, манифестација и јединица су ентитети 1. групе описани у FRBR и FRAD моделима.

- Особа;
- Породица;
- Колективно тело;¹²
- Тема;
- Номен.¹³

3.2 Атрибути

Идентификују сваки поједини ентитет. Требало би да се користе као елементи података.

3.3 Односи

Библиографски значајне односе међу ентитетима требало би идентификовати у каталогу.

4. БИБЛИОГРАФСКИ ОПИС

4.1 Засебан библиографски опис би углавном требало креирати за сваку манифестацију.

4.2 Библиографски опис би обично требало да се израђује на основу јединице, као приказ манифестације, и може да садржи атрибуте или везе са атрибутима који се односе на јединицу и на материјализовано дело или дела и експресију или експресије.

4.3 Описни подаци требало би да буду засновани на међународно договореном стандарду. За библиотечку заједницу међународно договорени стандард је Међународни стандардни библиографски опис (ISBD).¹⁴ Када су описни подаци засновани на неком другом стандарду, треба учинити све да се обезбеди отворени приступ објављеној упоредној табели стандарда који је коришћен и Међународног стандардног библиографског описа (ISBD), како би се побољшала интероперабилност и исправно поновно коришћење информација.

4.4 Описи могу да буду израђени на више нивоа потпуности, у зависности од сврхе каталога или библиографске датотеке. Корисник треба да буде информисан о нивоу потпуности описа.

¹² Особа, породица и колективно тело су ентитети 2. групе, како их описује FRAD модел.

¹³ Тема (било који ентитет који се користи као предмет дела) и име (било која ознака или низ ознака по коме је тема позната, указује на њу или се односи на њу) су ентитети представљени и описани у FRSAD моделу. У FRBR оквиру тема укључује ентитете 1. и 2. групе и уз њих и све остале који се користе као предмет дела (то јест, 3. групу – појам, објекат, догађај и место). У FRSAD-у номен је надкласа FRAD ентитета: име, идентификатор и контролисана приступна тачка. У овој Изјави номен није надкласа имена, идентификатора и контролисане тачке приступа, јер то није сврха Изјаве.

¹⁴ ISBD : *International Standard Bibliographic Description*. Consolidated ed. Berlin: De Gruyter Saur, 2011. (IFLA Series on Bibliographic Control; v. 14).

5. ПРИСТУПНЕ ТАЧКЕ

5.1 Опште

Приступне тачке за проналажење библиографских и нормативних података морају да буду формулисане у складу са општим начелима (видети Општа начела). Оне могу да буду контролисане и слободно обликоване.

5.1.1 Контролисане приступне тачке треба обезбедити за нормиране и варијантне облике имена за ентитете као што су: особа, породица, колективно тело, дело, експресија, манифестација, јединица и тема. Контролисане приступне тачке обезбеђују конзистентност која је потребна за лоцирање библиографских података за скупове извора.

Нормативни подаци треба да буду израђени тако да контролишу нормиране облике имена, варијантне облике имена и као идентификатори који се користе као приступне тачке.

5.1.2 Слободно обликоване приступне тачке могу да се обезбеде као подаци за имена, наслове (то јест, као главни стварни наслов онако како се он налази на манифестацији), кодиране податке, кључне речи и тако даље, који нису контролисани у нормативним подацима.

5.2 Избор приступних тачака

5.2.1 Нормиране приступне тачке за дела и експресије (контролисане) материјализоване у извору као и стварни наслов манифестације (обично неконтролисан) и нормиране приступне тачке за ствараоце дела, треба да буду укључене и као приступне тачке за библиографске податке.

Колективно тело треба сматрати ствараоцем оних дела која су израз колективног мишљења или активности колективног тела или када текст стварног наслова заједно са самом природом дела јасно упућује на то да је колективно тело заједнички одговорно за садржај дела. Ово се примењује чак и када је дело потписала особа у својству службеника колективног тела.

5.2.2 Додатне приступне тачке треба обезбедити за библиографске податке о именима особа, породица, за називе колективних тела и предметне одреднице, када се сматра да су значајне за проналажење и идентификацију описаних библиографских извора.

5.2.3 Нормирани облик имена за ентитет, као и варијантне облике имена, треба укључити као приступне тачке нормативним подацима.

5.2.4 Додатни приступ може да се обезбеди преко имена сродних ентитета.

5.3 Нормиране приступне тачке

Нормирана приступна тачка за име ентитета требало би да се креира као нормативни податак заједно са идентификаторима ентитета и варијантним облицима имена. Нормирана приступна тачка може да се користи као задати облик приказивања у каталогу.

5.3.1 Нормирана приступна тачка мора да буде креирана према стандарду.

5.3.2 *Језик и писмо нормираних пристојних тачака*

5.3.2.1 Када се имена изражавају на више језика и/или писама, предност за нормирану приступну тачку за име требало би да буде дата информација која се налази на манифестацији писаној изворним језиком и писмом.

5.3.2.1.1 Ако се изворно писмо и/или језик не користе регуларно у каталогу, нормирана приступна тачка може да се заснива на облику који се налази на манифестацији или у референтним изворима писаним једним од језика и писама који највише одговарају корисницима каталога.

5.3.2.1.2 Приступ би требало обезбедити на изворном језику и писму контролисане приступне тачке, када год је то могуће, или помоћу нормираног облика имена, или варијантног облика имена.

5.3.2.2 Ако су потребне транслитерације, требало би следити међународни стандард за конверзију писма.

5.3.3 *Избор преферентног облика имена*

Преферентни облик имена, изабран као нормирана приступна тачка ентитета, треба да се заснива на имену које доследно идентификује ентитет или на имену које се најчешће појављује на манифестацији, односно да буде прихваћено име које одговара корисницима каталога (то јест „уобичајено име“), онако како се налази у референтним изворима.

5.3.3.1 Избор преферентног облика имена особа, породица и колективних тела

Ако особа, породица или колективно тело користе различита имена/називе или варијантне облике имена/назива, једно име/назив или један његов облик треба да буде изабран као нормирана приступна тачка.

5.3.3.1.1 Када се варијантни облици имена нађу на појавним облицима и/или у референтним изворима, а да те варијанте нису различити прикази истог имена (на пример пуни или скраћени облик), предност треба дати:

а) опште познатом (или уобичајеном) имену, а не званичном имену, тамо где је то назначено;

б) званичном имену, тамо где није назначено опште познато или уобичајено име.

5.3.3.1.2 Ако је колективно тело у узастопним раздобљима користило различите називе који се не могу сматрати занемарљивим променама назива, свака значајна промена ентитета треба да се сматра новим ентитетом. Одговарајуће нормативне податке за сваки ентитет треба повезати, обично претходним и наредним нормираним облицима назива колективног тела.

5.3.3.2 Избор преферентних наслова за дела, експресије, манифестације и јединице

Ако постоји више облика наслова, један наслов треба изабрати као нормирану приступну тачку за дело, експресију, манифестацију и јединицу.

Ако се на манифестацији налазе различити облици наслова дела, предност треба дати:

а) наслову који се први по реду појављује на манифестацији оригиналне експресије дела, обично на изворном језику;

б) наслову који се уобичајено користи.

5.3.4 Облик имена/назива за нормиране *присвојене* тачке

5.3.4.1 Облик имена особа

Када се име особе састоји од неколико речи, избор прве речи нормиране приступне тачке требало би да буде усклађен са правилима земље и језиком са којима је та особа највише повезана, у облику у коме се појављује на манифестацијама или у референтним изворима.¹⁵

5.3.4.2 Облик имена породица

Када се име породице састоји од неколико речи, избор прве речи нормиране приступне тачке требало би да буде усклађен са правилима земље и језиком са којима је та породица највише повезана, у облику у коме се појављује на манифестацијама или у референтним изворима.

---

¹⁵ *Names of persons : national usages for entry in catalogues*. 4th revised and enlarged edition. München, K. G. Saur, 1996. (UBCIM publications ; new series, v. 16) <www.ifla.org/files/assets/cataloguing/pubs/names-of-persons_1996.pdf>. Ажурирана верзија *Names of persons* је онлајн доступна на <www.ifla.org/node/4953>.

5.3.4.3 Облик назива колективног тела

Назив колективног тела као контролисане приступне тачке треба наводити у изворном редоследу, у облику који се налази на манифестацијама или у референтним изворима.

5.3.4.3.1 Када је колективно тело под јурисдикцијом или територијалном јединицом, нормирана приступна тачка треба да садржи садашњи облик назива територијалне јединице писан језиком и писмом које највише одговара потребама корисника каталога.

5.3.4.3.2 Када назив колективног тела указује на подређеност или на то да колективно тело има подређену улогу, или недовољно идентификује подређено колективно тело, нормирана приступна тачка треба да почиње називом надређеног тела.

5.3.4.4 Облик назива за дела, експресије, манифестације и јединице

Нормирана приступна тачка за дело, експресију, манифестацију или јединицу може да буде наслов који стоји сам или може да буде у комбинацији са нормираном приступном тачком за ствараоца или ствараоце дела.

5.3.4.5 Разликовање имена/назива

Ако је неопходно направити разлику између ентитета са истим именом/називом, додатне идентификационе карактеристике треба укључити у нормирану приступну тачку ентитета. Исте идентификационе карактеристике се, по потреби, могу укључити и у варијантне облике имена/назива.

5.4 Варијантна имена/називи и варијантни облици имена/назива

Без обзира на то које је име/назив изабрано као нормирана приступна тачка, варијантна имена/називи и варијантни облици имена/назива такође треба да буду укључени у контролисани приступ као нормативни податак.

6. ЦИЉЕВИ И ФУНКЦИЈЕ КАТАЛОГА

Каталог треба да буде ефективан и ефикасан инструмент који кориснику омогућава:

6.1 да пронађе библиографске изворе у колекцији као резултат претраживања коришћењем атрибута или односа извора;

6.1.1 да лоцира појединачни извор или скуп извора који представљају:

- све изворе који одражавају једно дело,

- све изворе који представљају исту експресију,
- све извора који представљају исту манифестацију,
- све изворе повезане са одређеном особом, породицом или колективним телом,
- све изворе о одређеној теми,
- све изворе дефинисане другим критеријумима (као што су: језик, место издавања, година издавања, облик садржаја, врста медија, врста носиоца итд.), обично као секундарно ограничење резултата претраживања;

6.2 да идентификује библиографски извор или посредника (то јест да потврди да описани ентитет одговара траженом ентитету или да направи разлику између два или више ентитета са сличним карактеристикама);

6.3 да одабере библиографски извор који одговара потребама корисника (то јест да одабере извор који задовољава корисничке захтеве у погледу медија, садржаја, носиоца и тако даље, или да одбаци извор који не одговара потребама корисника);

6.4 да набави или добије приступ описаној јединици (то јест да обезбеди информацију која ће кориснику омогућити да набави јединицу путем куповине, позајмице и тако даље, или да електронским путем приступи јединици кроз онлајн везу ка удаљеном рачунару); или да приступи, набави или добије нормативне или библиографске податке;

6.5 да се креће и истражује:

- у оквиру каталога – кроз логичан распоред библиографских и нормативних података и јасан приказ односа међу ентитетима;
- и ван каталога – ка другим каталозима и садржајима који нису само библиотечки.

7. ОСНОВЕ ЗА ПРЕТРАЖИВАЊЕ

7.1 Претраживање

Приступне тачке обезбеђују: 1) поуздано проналажење библиографских и нормативних података и са њима повезаних библиографских извора и 2) проналажење и ограничавање резултата претраживања.

7.1.1 Средства за претраживање

Претраживање и проналажење имена требало би да буде омогућено помоћу било којих доступних средстава у одређеном библиотечком каталогу или библиографији (помоћу пуног облика имена, кључних речи, фразе, скраћења, идентификатора и тако даље). Да би се повећала интероперабилност и поновно коришћење, подаци би требало да буду отворени и претраживи чак и помоћу средстава која нису библиотечка.

7.1.2 Главне пристоупне тачке

Главне пристоупне тачке су оне које су засноване на основним атрибутима и везама сваког ентитета у библиографском опису.

7.1.2.1 Главне пристоупне тачке у библиографским подацима укључују:

- контролисану пристоупну тачку за име ствараоца или првог наведеног ствараоца дела када их има више;
- контролисану пристоупну тачку за дело/експресију (која може да садржи контролисану пристоупну тачку за ствараоца);
- главни стварни наслов или његову замену за манифестацију;
- предметне пристоупне тачке и/или класификационе бројеве за дело;
- стандардне бројеве, идентификаторе и „кључне наслове“ за описани ентитет.

7.1.2.2 Главне пристоупне тачке у нормативним подацима укључују:

- усвојено име ентитета;
- варијантна имена и варијантне облике имена ентитета;
- идентификаторе ентитета;
- контролисане називе (на пример, предметне пристоупне тачке и/или класификационе бројеве) за дело.

7.1.3 Додатне пристоупне тачке

Остали атрибути из библиографских или нормативних података могу да послуже као опционе пристоупне тачке или као средства за избор или ограничавање претраживања.

7.1.3.1 Такви атрибути у библиографским подацима укључују, али нису ограничени на:

- имена или стварне наслове повезаних ентитета;
- идентификаторе нормативних података.

7.1.4 Проналажење

Када је резултат претраживања велики број библиографских података са истом приступном тачком, резултати би требало да буду приказани у неком логичном редоследу који су корисници каталога усвојили, првенствено у складу са стандардом који одговара језику и/или писму приступне тачке. Корисник би требало да може да бира између различитих критеријума: датум издавања, алфабетски редослед, релевантност и тако даље.

Уколико је могуће, предност би требало дати приказу који показује ентитете и везе међу њима.

Речник садржи термине који се у Изјави о међународним каталошким начелима користе у посебном значењу (то јест, они нису уобичајене дефиниције преузете из речника). Наведено је и неколико термина важних за разумевање Изјаве. На крају се налазе термини који су коришћени у Међународним каталошким начелима из 2009. године, који се више не употребљавају.

ШП = шири појам

УП = ужи појам

СП = сродни појам

Атрибут (Attribute): Карактеристика ентитета; атрибут може да буде својствен само ентитету или може да му буде наметнут споља. Атрибути се могу написати речју или као URI.

Види и: Концептуални модел [ШП], ентитет [СП], однос [СП].

Извор: ФРБР, ICP rev WG.¹⁶

Библиографски извор (Bibliographic resource): Ентитет, материјални или нематеријални, интелектуалне и/или уметничке садржине.

Извор: ISBD cons.¹⁷

Библиографски опис (Bibliographic description): Скуп библиографских података који описују и идентификују извор.

Види и: Библиографски податак [ШП], дескриптивна каталогизација [СП].

Извор: ISBD cons.

Библиографски податак (Bibliographic data): Елементи података који описују и обезбеђују приступ библиографском извору.

Види и: Нормативни податак [СП], библиографски опис [УП].

Извори: IME ICC, ICP rev WG.

Библиографски универзум (Bibliographic universe): Област која се односи на библиотеке колекције. У ширем смислу, може да се односи и на колекције других информационах заједница као што су архиви, музеји и друго.

Извори: IME ICC¹⁸, ICP rev WG.

¹⁶ ICP rev WG је скраћеница од International cataloguing Principle Revision Working Group. – Прим. прев.

¹⁷ ISBD cons. је скраћеница од ISBD consolidated. – Прим. прев.

¹⁸ IME ICC је скраћеница од IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code. – Прим. прев.

Библиографски значај (Bibliographically significant): Особина ентитета или атрибута, или односа, која има посебно значење или вредност у контексту библиографског извора.

Извор: IМЕ ICC.

Варијантни облик имена (Variant form of name): Облик имена који није изабран као нормирана приступна тачка ентитета. Може да се користи за приступ нормативном податку ентитета или представља везу са нормираним приступном тачком.

Види и: Приступна тачка [ШП], нормирана приступна тачка [СП], усвојени облик имена [СП], контролисана приступна тачка [ШП], усвојено име [СП], име [ШП].

Извор: IМЕ ICC.

Врста носиоца: Ознака која се односи на облик медија за похрањивање и чување носиоца информације у комбинацији са врстом преносног уређаја потребног за прегледање, приказивање, покретање, и слично, садржаја извора.

Види и: Облик садржаја [СП], експресија [СП].

Извор: IМЕ ICC.

Дело (Work): Одређена интелектуална или уметничка креација (то јест, интелектуални или уметнички садржај).

Види и: Ентитет [ШП], експресија [СП], јединица [СП], манифестација [СП].

Извори: FRAD, FRBR, прерађен од стране IМЕ ICC.

Дескриптивна каталогизација (Descriptive cataloguing): Део каталогизације који обезбеђује и описне податке и приступне тачке које нису предметне одреднице.

Види и: Библиографски опис [СП], предметна каталогизација [СП].

Извор: IМЕ ICC.

Додатна приступна тачка (Additional access point): Приступна тачка која може да се користи уз главне приступне тачке како би се побољшало претраживање библиографских или нормативних података.

Види и: Приступна така [ШП], Главна приступна тачка [СП].

Извор: IМЕ ICC.

Главна приступна тачка (Essential access point): Приступна тачка заснована на главном атрибуту или односу ентитета описаног у библиографском или нормативном податку која обезбеђује претраживање и идентификацију тих података.

Види и: Приступна тачка [ШП], додатна приступна тачка [СП], нормирана приступна така [СП], контролисана приступна тачка [СП].

Извор: IME ICC.

Експресија (Expression): Интелектуална или уметничка реализација дела у облику алфанумеричког, нотног или кореографског записа, звука, слике, објекта, покрета и тако даље, или било која комбинација набројаних облика.

Види и: Врста носиоца [СП], облик садржаја [СП], ентитет [ШП], јединица [СП], манифестација [СП], дело [СП].

Извор: FRBR.

Ентитет (Entity): Апстрактна категорија концептуалних објеката.

Види и: Посредник [УП], атрибут [СП], концептуални модел [ШП], колективно тело [СП], експресија [УП], породица [СП], јединица [УП], манифестација [УП], номен [УП], особа [СП], однос [СП], тема [УП], дело [УП].

Извор: Група за консолидацију FRBR, модификован од стране ICP rev WG.

Идентификатор (Identifier): Број, ознака, реч, фраза, лого, гесло и друго, повезано са ентитетом и служи за разликовање тог ентитета од других ентитета у области у оквиру које је идентификатор додељен.

Види и: Нормативни податак [СП].

Извор: FRAD.

Име (Name): Знак или реч, или група речи и/или знакова по којима је ентитет познат. Укључује речи/знакове који означавају особу, породицу или колективно тело; укључује наслов додељен делу, експресији, манифестацији или јединици. Користи се као основа за приступну тачку.

Види и: Приступна тачка [СП], нормирана приступна тачка [СП], нормирани облик имена [УП], контролисана приступна тачка [СП], усвојено име [УП], номен [СП], преферентни облик имена [УП], варијантни облик имена [УП].

Извор: FRBR, прерађен у FRAD.

Јединица (Item): Појединачни примерак манифестације.

Види и: Ентитет [ШП], експресија [СП], манифестација [СП], дело [СП].

Извор: FRBR

Кључни наслов (Key title): Јединствени назив који је Мрежа ISSN доделила континуираном извору и који је неодвојиво повезан са ISSN бројем.

Извор: ISBD cons.

Колективно тело (Corporate body): Установа или група особа и/или установа које се идентификују одређеним именом и које делују као целина.

Види и: Посредник [ШП], стваралац [СП], ентитет [СП], породица [СП], особа [СП].

Извор: FRAD.

Контролисана приступна тачка (Controlled access point): Приступна тачка забележена у нормативном податку. Контролисане приступне тачке подразумевају нормиране облике имена као и оне који су означени као варијантни облици.

Види и: Приступна тачка [ШП], нормативни податак [СП], нормирана приступна тачка [УП], неопходна приступна тачка [СП], име [СП], номен [СП], слободно обликована приступна тачка [СП], варијантни облик имена [УП].

Извор: IМЕ ICC.

Концептуални модел (Conceptual model): Модел који концептуализује област библиографског универзума помоћу техника анализе као што је стварање модела ентитет/однос.

Види и: Атрибут [УП], ентитет [УП], однос [УП].

Извор: ICP rev WG.

Корисник (User): Било која особа, породица, колективно тело или аутоматизовани механизам који претражује каталог и користи библиографске и/или нормативне податке.

Извор: ICP rev WG.

Манифестација (Manifestation): Физичка материјализација експресије дела. Манифестација може да се представи колекцијом дела, појединачним делом или саставним делом дела. Манифестације могу да буду у једном или више физичких делова.

Види и: Ентитет [ШП], експресија [СП], јединица [СП], дело [СП].

Извори: FRAD, FRBR, IМЕ ICC.

Номен (Nomen): Било који знак или низ знакова по којима је тема позната, који упућују или се односе на њу. Тема може да има један или више номена и номен може да упућује на више тема. Користи се као основа приступне тачке.

Види и: Приступна тачка [СП], контролисана приступна тачка [СП], ентите [ШП], име [СП].

Извор: FRSAD.

Нормативни податак (Authority data): Обједињује информације о особи, породици, колективном телу, делу, експресији, манифестацији, јединици или теми. Нормативни податак би требало да буде обликован тако да контролише нормиране облике имена, номене, варијантне облике имена и идентификаторе који се користе као приступне тачке.

Види и: Приступна тачка [СП], библиографски податак [СП], контролисана приступна тачка [СП], идентификатор [СП].

Извори: FRAD, ICP rev WG.

Нормирана приступна тачка (Authority access point): Преферентна контролисана приступна тачка ентитета установљена и формирана према правилима или стандардима.

Види и: Приступна тачка [ШП], усвојени облик имена [СП], контролисана приступна тачка [ШП], главна приступна тачка [СП], име [СП], преферентни облик имена [СП], Варијантни облик имена [СП].

Извор: IМЕ ICC.

Нормирани облик имена (Authorized form of name): Облик имена који је изабран као нормирана приступна тачка ентитета.

Види и: Нормирана приступна тачка [СП], усвојено име [СП], име [ШП], преферентни облик имена [СП], варијантни облик имена [СП].

Извор: IМЕ ICC.

Облик садржаја (Content form): Основни облик или облици у којима је садржај извора изражен.

Види и: Врста носиоца [СП], експресија [СП].

Извор: ISBD cons.

Однос (Relationship): посебна веза између ентитета или њихових примерака.

Види и: Атрибут [СП], концептуални модел [ШП], стваралац [УП], ентитет [СП].

Извор: засновано на FRBR.

Особа (Person): Појединац или појединачни идентитет коју је установио или усвојио појединац или група.

Види и: Посредник [ШП], колективно тело [СП], стваралац [СП], ентитет [СП], породица [СП].

Извори: FRBR, прерађен у FRAD, модификован од стране IМЕ ICC.

Породица (Family): Две или више особа које су повезане рођењем, браком, усвајањем или сличним законским статусом, или које се на други начин представљају као породица.

Види и: Посредник [ШП], колективно тело [СП], стваралац [СП], ентитет [СП], особа [СП].

Извор: FRAD, модификован од стране IME ICC.

Посредник (Agent): Ентитет (особа, породица или колективно тело) који је одговоран за однос са делима, експресијама, манифестацијама или јединицама.

Види и: Колективно тело [УП], стваралац [СП], ентитет [ШП], породица [УП], особа [УП].

Извор: ICP rev WG.

Предметна каталогизација (Subject cataloguing): Део каталогизације који идентификује теме и номене употребљен за њихов опис.

Види и: Дескриптивна каталогизација [СП], тема [СП].

Извори: IME ICC, ICP rev WG.

Преферентни облик имена (Preferred name): Име ентитета изабрано у складу са правилима или стандардима које се користи као основа за креирање нормиране приступне тачке ентитета.

Види и: Нормирана приступна тачка [СП], Усвојени облик имена [СП], Усвојено име [СП], Име [ШП].

Извор: IME ICC.

Приступна тачка (Access point): Име, назив, термин, код и друго, помоћу којег ће бити пронађен и идентификован библиографски или нормативни податак. Приступне тачке омогућавају и окупљање функција каталога.

Види и: Додатна приступна тачка [УП], нормативни податак [СП], нормирана приступна тачка [УП], контролисана приступна тачка [УП], главна приступна тачка [УП], име [СП], номен [СП], слободно обликована приступна тачка [УП], варијантни облик имена [УП].

Извори: FRAD, IME ICC, ICP WG.

Слободно обликована приступна тачка (Uncontrolled access point): Приступна тачка која није контролисана нормативним податком.

Види и: Приступна тачка [ШП], контролисана приступна тачка [СП].

Извори: IME ICC, ICP rev WG.

Стваралац (Creator): Особа, породица или колективно тело одговорно за интелектуални или уметнички садржај дела.

Види и: Посредник [СП], колективно тело [СП], породица [СП], особа [СП], однос [ШП].

Извор: IME ICC.

Тема (Thema): Било који ентитет који се користи као предмет дела. Комплексност тема може знатно да варира. Једноставне теме могу да се комбинују или сједињују правећи комплексније теме.

Види и: Ентитет [ШП], предметна каталогизација [СП].

Извор: FRSAD.

Уобичајено име (Conventional name): Име или назив који се разликује од званичног имена или назива, по коме је ентитет познат.

Види и: Усвојени облик имена [СП], име [ШП], преферентни облик имена [СП], варијантни облик имена [СП].

Извори: модификовано из AACR2 ревизија из 2002, Речник, ICP rev WG.

1. FRAD – Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model. München : K.G. Saur, 2009. (IFLA Series on Bibliographic Control; v. 34). Онлајн доступно на: www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2013.pdf.
2. FRBR – Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report. – Munich: Saur, 1988. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19). Онлајн доступно на: www.ifla.org/publications/ifla-series-on-bibliographic-control-19 (септембар 1997, као допуњен и исправљен током фебруара 2008).
3. Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD): Final Report. – Berlin, München : De Gruyter Saur, 2011. (IFLA Series on Bibliographic Control; v. 43). Онлајн доступно на: www.ifla.org/files/assets/classification-and-indexing/functional/requirements-for-subject-authority-data/frsad-final-report.pdf.
4. GARR – Guidelines for Authority Records and References. 2nd ed., rev. – Munich : Saur, 2001. (IFLA UBCIM publications new series; v. 23) Онлајн доступно на: www.ifla.org/files/assets/gq/publications/series/23.pdf.
5. IME ICC – IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (1st–5th : 2003–2007), препоруке учесника.
6. Introducing the FRBR Library Reference Model / Pat Riva, Maja Žumer. – Рад представљен на: IFLA WLIC 2015 – Cape Town, South Africa in Session 207 – Cataloguing. Онлајн доступно на: <http://library.ifla.org/1084>.
7. ISBD – International Standard Bibliographic Description. Consolidated edition. – Berlin, München : De Gruyter Saur, 2011. (IFLA Series on Bibliographic Control; v. 44).
8. Webster’s 3rd – Webster’s Third New International Dictionary. – Springfield, Mass.: Merriam, 1976.

ТЕРМИНИ КОЈИ ВИШЕ НИСУ У УПОТРЕБИ

- Нормативни запис *види* **Нормативни податак**
- Библиографски запис *види* **Библиографски податак**
- Колекција
- Концепт *види* **Тема**
- Врста садржаја *види* **Облик садржаја**
- Догађај *види* **Тема**
- Објекат *види* **Тема**
- Место *види* **Тема**

Термини који се више не користе у Изјави из 2009. године:

- Библиографска јединица *види* **Манифестација**
- Одредница *види* **Нормирана приступна тачка, Контролисана приступна тачка**
- Упутница *види* **Варијантни облик имена**
- Јединствени стварни наслов *види* **Нормирана приступна тачка, Нормирани облик имена, Име**

Ревизија Изјаве о међународним каталошким начелима је циљ постављен Акционим планом Секције за каталогизацију за 2012. годину.¹⁹ Одлуке које је донела Радна група, а потврдио Стални комитет могу се пратити кроз извештаје са састанака.

Споменућемо нека од питања која се тичу ревизије:

1. Структура Изјаве о међународним каталошким начелима из 2009. године је усвојена иако се знало да се Изјава не односи само на начела;
2. Стална хармонизација FRBR, FRAD и FRSAD је у великој мери утицала на ревизију. FRSAD је 2010. године заменио FRBR ентитете „концепт“, „објекат“, „догађај“ и „место“ „темом“ и створио надкласу „номен“. Учињени су велики напори да се у Изјави обједине сви ентитети који се користе, а да се избегну преклапање и неусаглашености;
3. Уведени су принципи *интероперабилности, отворености и присујачности*;
4. Редослед поглавља је модификован: некадашњи одељак **4. Циљеви и функције каталога** је померен у одељак **6**;
5. По одлуци Ифлиног сталног комитета за каталогизацију у уводу се не спомиње Међународни каталошки правилник;²⁰
6. У одељку **1. Опсег** изостављено је спомињање „архива, музеја и других заједница“. Изјава се заснива на библиотечким активностима, концептуалним моделима, стандардима и алатима. Иако је учешће у креирању, управљању и заједничком коришћењу података увек добродошло, сарадња не имплицира усвајање истих принципа или дефиниција;
7. Одељак **7. Основе за претраживање** је проширен и уместо термина „правилник“, „каталози“ и „ОРАС“ користе се термини који обухватају проширене облике сложене библиографске информације;
8. Реч и концепт „запис“ (библиографски или нормативни) је модификован у „податак“ узимајући у обзир да је „запис“ само један од начина на који подаци могу да буду обједињени и визуализовани.

---

¹⁹ www.ifla.org/publications/cataloguing-section-action-plan

²⁰ *2012 Minutes, Appendix IV Expansion of the ICP to form an international cataloguing code?*
www.ifla.org/files/assets/cataloguing/reports/meeting_2012.pdf

МАЊЕ ИЗМЕНЕ У МАЈУ 2017. ГОДИНЕ

У члану 5.1.1 *шеме* су замењене *шемом*.

У Речнику су неке упутнице „*види и*“ промењене (у: Посредник, Колективно тело, Стваралац, Ентитет, Породица, Особа и Однос).

Изворник: Statement of International Cataloguing Principles : (ICP), https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2016-en.pdf.

Превела с енглеској Ана Савић

